

DISTANCE LEARNING IN BULGARIAN AS A FOREIGN LANGUAGE FOR MEDICAL COMMUNICATION

Yuliana Ivanova Kichukova

Medical University – Plovdiv, Republic of Bulgaria, Yuliyana.Kyuchukova@abv.bg

Abstract: From the beginning of the second semester of the academic year 2019-2020, the training in Bulgarian language for medical purposes was realized through *Distance Learning*. The lecturers at the Department of Languages and Specialized Training at the Medical University – Plovdiv, are faced before the challenge to achieve communicative competence in the Bulgarian language as a foreign one for the purposes of medical communication of foreign students with the help of communication technologies.

The inclusion of electronic resources in the educational process in the Bulgarian language is not new. Each Bulgarian language teacher tries to adapt scientific and technical achievements and to use them in their lessons in the most rational way, so as to improve the efficiency in teaching and to stimulate the motivation of students to study. It is undisputable that electronic resources open a wide range of opportunities for the introduction and consolidation of new grammar, new vocabulary, new medical terms, for the construction of questions and answers; as well as for the creation of narrative texts. With their help, the educational content is presented in a more attractive way and is accepted more easily by the new high-tech generation. The large-scale digitalization at universities, as well as the presence of sufficient electronic resources, led for the quality realization of distance learning.

The article presents tested exercise patterns for developing the listening comprehension, reading comprehension, speaking, and writing skills, as the leading principle is the accessibility of presenting the educational content, and the reading, writing, listening, and speaking skills are equally included in every unit.

Keywords: distance learning, electronic resources, exercise patterns.

ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК КАТО ЧУЖД ЗА МЕДИЦИНСКА КОМУНИКАЦИЯ

Юлияна Иванова Кичукова

Медицински университет-Пловдив, Република България, Yuliyana.Kyuchukova@abv.bg

В началото на втори семестър на академичната 2019-2020 учебна година обучението по български език за медицински цели се осъществи чрез *дистанционно обучение*. Преподавателите към Департамента за специализирано и езиково обучение при Медицински университет- Пловдив, са изправени пред предизвикателството да постигнат комуникативна компетентност по български език като чужд за медицинска комуникация от чуждестранни студенти с помощта на комуникационните технологии .

Не е новост включването на електронни ресурси в учебния процес по български език. Всеки преподавател по български език се стреми да адаптира постиженията на науката и техниката и най- рационално да ги използва в часовете си, за да подобри ефективността в преподаването и да стимулира мотивацията за учене у студентите. Безспорно е, че електронните ресурси разкриват широки възможности при въвеждане и затвърждаване на граматичен материал, нова лексика и медицинска терминология, конструиране на въпроси и отговори, както и създаване на наративни текстове. Чрез тях учебният материал се представя по-атрактивно и по- лесно се възприема от новото високотехнологично поколение. Машабното дигитализиране в университетите, както и наличието на достатъчно електронни ресурси, допринесоха за качествено провеждане на дистанционното обучение.

В статията се представят апробирани модели на упражнения за развитие на уменията слушане с разбиране, четене с разбиране, говорене и писане, като водещ е принципът на достъпност при поднасяне на учебния материал, а упражненията по четене, писане, слушане и говорене са балансирано застъпени.

Ключови думи: дистанционно обучение, електронни ресурси, модели на упражнения .

1.УВОД

В Медицински университет – Пловдив се обучават чуждестранни студенти, за които можем да кажем, че са от поколението на 5-те екрана или т.нар. „дигитални студенти“, чийто начин на мислене и стил на учене са коренно различни от тези на предходното „хартиено“ поколение. Това поколение с лекота използва дигиталните технологии в учебния процес.

От началото на втори семестър на учебната 2019-2020 година всички студенти от специалностите „Медицина“, „Дентална медицина“ и „Фармация“ се обучават дистанционно по всички учебни дисциплини за неопределен период от време. За преподавателите по български език към Департамента за специализирано и езиково обучение не е новост включването на електронни ресурси в традиционната форма на обучение. Всеки един от тях използва електронни дидактически материали за усвояване на езикови знания или за формиране на комуникативно-речеви умения, за да подобри ефективността в преподаването и да повиши мотивацията за учене у студентите. Практиката потвърждава мнението на Светозара Халачева, че използването на електронни ресурси при езиковото обучение на чуждестранни студенти „...все повече придобива хибриден характер и се реализира като смесено обучение, т. нар. Blended Learning. (Халачева, 2018). Основният въпрос, който стои пред преподавателите в създалата се извънредна ситуация, непозната до този момент, е „...не дали електронните медии имат място в чуждоезиковото обучение, а какви са възможностите при конкретното им прилагане за целите на обучението“ (Велева 2016:77).

2. МЕТОДИЧЕСКИ ПРИНЦИПИ В ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ

В науката съществуват различни дефиниции за понятието *дистанционно обучение*: процес на обучение с помощта на интернет или интернет връзка (Hall, Snider 2000) или „...за дистанционно учене може да се говори, когато учещите са физически разделени от обучаващите ги и тяхната подготовка (теоретична и практическа) се извършва с помощта на специално подготвени учебни материали.“ (Петров, Атанасова 2003:185)

Практиката потвърди становището на Светозара Халачева и други учени в тази област, че „...дистанционното обучение по български език като чужд се подчинява на същите методически принципи, които характеризират и обучението в традиционна форма“ (Халачева, 2018). Тези принципи са представени от Ст. Петрова (Петрова 1997) и Св. Халачева (Халачева 2018:14-17). Ето част от тях:

- *Комплексно-функционално обучение по лексика и граматика.* Според Ст. Петрова „Фонетиката, морфологията и синтаксисът се преподават по принципа комплексност и функционалност. Започва се с онова, без което не може да се осъществи комуникация, и по-нататък постепенно се въвежда различен лексикален, морфологичен и синтактичен материал“ (Петрова 1997:76)
- *Синтактична основа на преподаването и усвояването на лексико-граматичния материал.* Граматичният и лексикалният материал се изучава чрез синтактични структури- словосъчетания, фрази, изречения.
- *Партитивно (сегментирано) преподаване на граматичния материал.* Дадена граматична категория се разглежда на части (сегменти).
- *Концентричност в обучението.* Според Ст. Петрова „...лексиката и граматиката, обединени в едно цяло, се представят на различни равнища като завършени кръгове.“
- *Тематичност в обучението по лексика.* Лексикалният материал е включен по теми, които дават възможност за изграждане на изрази и структури за най- често срещаните комуникативни ситуации.

3. ФОРМИРАНЕ НА КОМУНИКАТИВНО - РЕЧЕВИ УМЕНИЯ ЧРЕЗ ЕЛЕКТРОННИ РЕСУРСИ

➤ Четене

Основна цел на преподавателите е как чуждестранните студенти да подобрят техниката на четене, правилно да произнасят думите и максимално да извличат информация от прочетения текст. При дистанционното обучение предлагаме текстовете да се представят и като презентации с подходящи изображения, които подпомагат възприемането на основното съдържание. Съвременните технологии позволяват, чрез визуализиране на разглеждания текст да се маркират непознатите думи в текста, при което се появява превода им. „Задачите за четене се отнасят към т.нар. рецептивен тип развиващи упражнения, които са свързани с уменията за цялостно възприемане на текст“ (Халачева 2018:101). Те са съобразени с нивото на усвояване на езика, като се предлагат упражнения, които изграждат умения за т.нар. *селективно четене* в първи курс (ниво А1, А2) и т.нар. *тотално четене* във втори курс (ниво В1). Предлагаме следните задачи за формиране уменията за разбиране на текст при четене:

- ✓ Прочетете диалога по двойки.
- ✓ Отговорете на въпросите.
- ✓ Въпроси от типа „Вярно ли е, че“ с ДА/НЕ.
- ✓ Избор на подходящ отговор по зададен въпрос.

➤ **Слушане**

Умението слушане, като рецептивен вид речева дейност е не по-малко важен от четенето, говоренето и писането. При дистанционното обучение е важно задачите да бъдат показани на екрана преди да бъде пуснат текста за слушане. Те могат да бъдат изпълнени по време на слушането или след приключване на записа. Предлагаме задачи от типа:

- ✓ Слушайте диалога и маркирайте верните отговори с ДА/НЕ .
- ✓ Слушайте диалога и довършете изреченията.
- ✓ Слушайте диалога и заместете подчертаните думи, без да промените смисъла на текста.

➤ **Говорене**

Говоренето „...се разглежда едновременно като умение за индивидуално изразяване, с което се осъществява устното вербално общуване, и като умение за разбиране на чужда реч (Добрева 2013:396). Говоренето и слушането при овладяване на чужд език са взаимно свързани. Необходимо е да се работи върху правилното произношение на думите и овладяването на значителен запас от думи, за да се реализира комуникативният акт. При дистанционно обучение предлагаме за изпълнение следните задачи:

- ✓ На екрана се визуализират картини, а обучаваните трябва да отговарят на поставени въпроси по тях.
- ✓ Създаване на презентации и представяне пред останалите студенти във виртуална среда.
- ✓ Задаване и отговаряне на въпроси.
- ✓ Слушане на текст на аудиофайл и отговаряне на въпроси.
- ✓ Създаване на диалози по двойки.
- ✓ Кажете какви инструкции дава лекарят, като започнете с: „Лекарят каза на пациента да...“

➤ **Писане**

Писането има важно място в дистанционното обучение по български език като чужд. Студентите често изписват някои букви неправилно или на майчиния си език. В обучението си, те често попълват заявления, подават молби или други документи, ето защо трябва да се работи всеки час върху краснописа и правописа. Освен това има взаимовръзка между писане и четене „...писмено упражнявани смислови цялости се разпознават при четене много по –бързо и обратно-при четене се затвърдяват писмените образи на думи, словосъчетания, изречения“ (Стефанова 2015:135). Предлагаме следните упражнения:

- ✓ Отговорете писмено на въпросите по модела.
- ✓ Попълнете с подходящо местоимение/глагол/съществително име.
- ✓ Трансформирайте по модела.
- ✓ Попълнете с подходяща дума празните места в текста.
- ✓ Свържете думите в изречения.

От технологична гледна точка преминаването към дистанционно обучение не затрудни студентите. Достатъчно е всеки от тях да има добър интернет, свързан към компютър, лаптоп или друго устройство, за да стартира учебният процес. Студентите замениха хартиения учебник и тетрадка по български език с електронен, качен на таблет или друго подобно устройство. Предимствата на тези „умни“ устройства са много: чрез тях се изтегля или сканира учебника, качват се презентации, освен това сензорните екрани са чувствителни и студентите могат да пишат чрез писалка или пръст всичко, което би могло да се запише с химикал в тетрадката. Упражненията, които са предвидени да се изпълняват в хартиения учебник могат да се попълнят директно в електронния с помощта на писалка, а при допускане на грешка, чрез опцията изтриване, може да се коригира и съхрани. Важни правописни правила могат да бъдат маркирани с цветен шрифт и запазени. Може да се чете и да се маркира важна информация от текст или писмено да се отговаря на поставени въпроси. Преподавателите по български език предоставят, чрез „споделян екран“, учебника и други електронни езикови ресурси: речеви (аудиозаписи на диалози), писмени (упражнения и тестове), презентации от различни медицински направления.

Предлагаме модели на типове задачи по въвеждане на нова лексика и граматика, чието последователно изпълнение води до формиране на комуникативно - речеви умения: четене, слушане, говорене и писане.

4. ИЛЮСТРАЦИЯ НА УПРАЖНЕНИЯ:

Предложеното упражнение се визуализира на екрана. Преподавателят прави разяснения, а условието на задачата се изписва с превод. Студентите записват отговорите си, след което всеки един от тях, чрез споделяне на екрана го представя пред членовете на групата, а преподавателят коригира с цветен маркер при необходимост, като обяснява грешките.

1. Напишете 5 кратки диалога по модела. Отговорете отрицателно.

Модел: А: **Ще пишеш ли писма?** Б: Редовно ще пиша.

➤ Ще ходите ли в неделя в университета?

- Ще ходи ли Валентино на парти ?
- Ще ходят ли Марк и Тиса в Рим ?
- Ще посетите ли Ватикана на Великден?
- Али Емир ще ходи ли в Адана?

Вариант на упражнение при представяне на глаголи от свършен и несвършен вид. Прави се аудиообяснение от преподавателя, след което се визуализира таблица, в която са представени глаголи с висока честота на употреба в свършен и несвършен вид. Представките се маркират в друг цвят, за да се акцентира върху тях. Глаголите се превеждат, за по -лесно възприемане, след което следва задача за създаване на кратки диалози, в които обучаваните употребяват глаголи от свършен вид. Тази задача се изпълнява писмено и под формата на диалог.

- Глаголи от свършен вид се образуват с представките: до-, от-, над-, пред-, из- и други наставки.
- Verbs in the perfective aspect are formed by the following suffixes: до-, от-, над-, пред-, из-.

Несвършен вид	Превод	Свършен вид
Пия-	drink	Изпия, допия, отпия
чакам	wait	Изчакам, почакам
слушам	listen	Изслушам,
правя	do	направя
мия	wash	измия
пуша	smoke	Изпуша, допуша
Питам	Ask	Попитам,

2. Направете кратки диалози по модела.

Make short dialogues following the model.

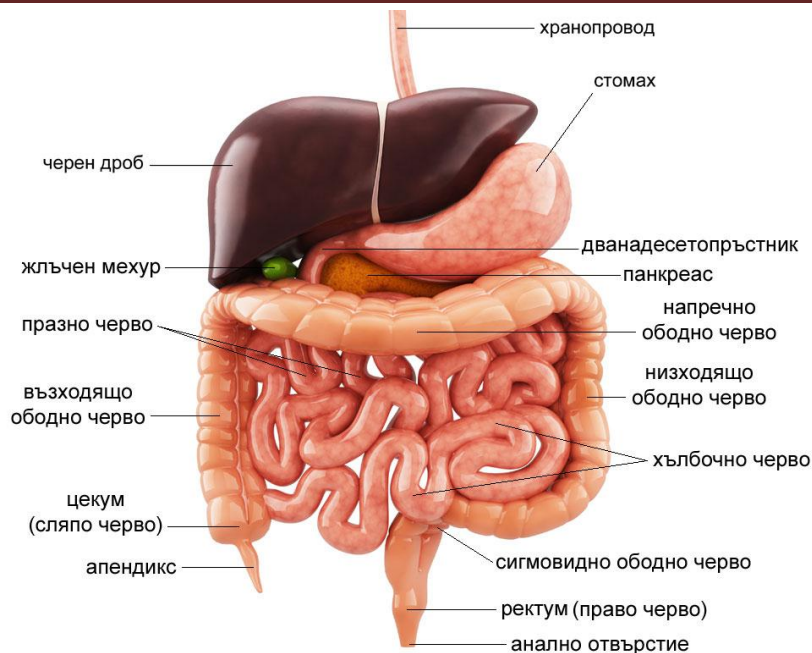
- Ще пиеш ли кафе?
- Да, ще изпия едно кафе.

- Ще чакаш ли Микеле?
- Да, ще изчакам Микеле ./преподавателя/ приятеля.

- Ще слушаш ли новата песен?
- Да, ...
- Ще миеш ли ръцете си?
- Да, ...
- Ще пушиш ли една цигара?
- Не, няма да .....
- Ще питаш ли преподавателя за колоквиума?
- Да,.....

3. Запишете частите на храносмилателната система

Вариант на упражнение, при който се използва изображение и се прави интердисциплинарна връзка с останалите дисциплини. На екрана се визуализира храносмилателна система или друг изучаван орган и студентите трябва да запишат частите . При споделяне на екрана от страна на обучаваните те трябва да посочат с курсива на мишката частите на системата и да ги кажат на български , при което всички участници в групата могат да виждат и да чуват колегата си. Преподавателят може да направи корекция при необходимост.

1.....	2	3.....
4.....		
5.....	6	7.....
8.....		
9.....	10	

5.ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дистанционната форма на провеждане на упражненията по български език като чужд има редица предимства, а именно: електронните ресурси за усвояване на езиковия материал могат да бъдат пригодени към нивото на владеене на езика от обучаваните, осигурява се възможност за обратна връзка във всеки етап от изпълнението на поставените задачи. Спазва се принципът на нагледност и достъпност при поднасянето на новия лексикален и граматичен материал. Медицинската терминология може да се възприеме по няколко канала (слухов и зрителен). В едно упражнение могат едновременно да се развиват четирите речеви дейности. Преподавателят може да коригира и контролира работата на студентите, както и да преразпределя времето за обяснение и изпълнение на задачите. Цялата информация може да бъде съхранена и използвана по-късно.

Откриват се и проблеми, които могат да се отстранят. Обучаваните посягат към преводача, вместо трайно да запомнят думите. Копират и се споделят в групите задачи, които са поставени за индивидуална работа. Често, по технически причини, студентите не могат да чуват ясно преподавателите и по тази причина не могат да усвоят правилното произношение на някои думи. Въпреки посочените трудности таблета, смартфона или другите подобни устройства се превръщат във „виртуален асистент“ на студента по време на неговото обучение в университета и извън него.

ЛИТЕРАТУРА

- Велева, Б. (2016). Електронни форми на дистанционно обучение по немски език за студенти от специалност Международни отношения – В: Шеста национална конференция „Електронното обучение във висшите училища“, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, С.
- Добрева, А. (2013). Комуникативна среда за развитие на уменията говорене- В: Юбилейна научна конференция „50 години- врата към образованието и прозорец към света“, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, С., 2013
- Петров, П., Атанасова, М. (2003). Образованието и обучението на възрастни. Актуални въпроси. „Веда Словена“ С., 2003
- Петрова, Ст. (1997). Българският език като чужд (история и методика). „Иктус Принт“, С.,1997

- Стефанова, П. (2015). Методика на обучението по съвременни езици. НБУ, 2015
- Халачева, С. (2018). Съвременни подходи при обучението по български език на чужденци и на българи в чужбина. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“
- Hall, S. (2000). Hall, B., A. Snider. Glossary: The hottest buzz words in the industry, 2000